

**Ivo Vojnović**  
**Gundulićev san**

**Pjesničko viđenje**



## Ivo Vojnović: Gundulićev san

(Noć. Soba u kući ĐIVA FRANA GUNDULIĆA u ulici "između Polača" u Dubrovniku. Pokućstvo jednostavno. U sredini sobe, nešto na lijevo, stol prepun knjiga i listina. Na stolu malo raspe-  
lo, a kraj njega srebrni lukijernar. Ispred stola stari naslonjač od kože. Na desnu, velika vrata od  
tarace, zatvorena. Tri stepenice od kamena slaze s vrata od tarace u sobu.)

### GUNDULIĆ sâm

(piše pak se zaustavi zamišljeno. - Velika noćna tišina. - Zatim on stavi pero na stranu, pa čita iz  
rukopisa ove kitice "Osmana"):

Eto u staro Drenopolje  
Otmanović izišô je  
Na široko ravno polje  
Taboreći čete svoje.

Paček se je i otole  
Sâm na konju it podigo  
Da bi tvoju, o sokole,  
Nedobitnu dobit stigô.

Nu što velim? nove glase  
Kraljeviću čuj izbrani  
Prišo 'e Dunaj, približa se  
Plahi Osman k ovoj strani.

Eto moje bistro oko  
Veće ga je ugledalo,  
Polje mu je s'vjem široko  
Neizmjerne vojsci malo...

(Klimajući glavom.)

Jest! - to je mojijeh misli zvuk i jeka,  
al' staza gdje je da se dalje vinu?  
Kuda lećet' kad su čežnje nijeme?  
Ja ćutim u dnu srca strah brez riječi,  
kô da sam trčô, dok me noge nose,  
pak trenom stao i gledô, - jaoh meni!  
da sâm se uspeh gdjeno ljudstva nema.

Predamnom vrsi nedoglednijeh gora,  
gdje srce sluti da će cilja naći, -  
al' što ću dalje, kad uza me tmina,  
a svud samoća, - ta samoća pusta!

(gleda sve naokolo.)

Dobro, da je noć i ponoć skoro.  
Bar zborit mogu sâm o svojoj sjeti.

(Ustaje, pa se šeta po sobi.)

Kad sunce grane prestane mi grožnje.  
Ja v i d i m onda, - jest, ja g l e d a m , ć utim,  
da s a d a š n j o s t je slava grada moga.  
Još uvijek Sveti Vlaho brani i čuva  
Vjeru, i Pravdu, i Slobodu našu.  
Kad sunce kruni zlatnijem vijencem Petku  
i sjajnijem plaštom kiti svete mire, -  
tad, zbogom tugo! - Vedru snagu ć utim,  
što Slobodan sam, jer sam Dubrovč anin.

(Sjedne opet, gdje i prije.)

Eh! da noći, ni samoće nema!...  
Ne bi tad bilo niti čudnijeh slutnja,  
ni glasa tajnog što tišinom zbori...

(zamišljeno):

Zar samo slutnje?... ili V i š n j e g znaci?...

(Uzeo u ruku nekoliko stranica svog rukopisa.)

Pjesmo moja, miljenice draga!...  
Govori sada ti, kad narav šuti...  
O s m a n e ! ... žarki plame mojijeh smjelijeh dneva,  
u tebi su sva čeznuća tajna  
i nadi, i snovi koje svijet ne sluti!

Pjesni zvučna borba Krsta i Vraga  
ku začeh gordo, da svom rodu kažem  
strahote Ropstva, a Slobode slasti, -  
zašto ne mogu dalje pričat zgone,  
što srce ć uti al ne vidi duhom?!...

Što fali, Đivo, tebi, da sve riječi,  
svi slatki zvuci majčinoga zbora,  
nijesu dosti e da tajnoj misli  
lika dadu i poleta žarkog?

(Ustaje naglo.)

Eto već mjesec teškijeh dana prođe,  
što zadnja pjesan isklicala pusta  
a O s m a n zaspi!... da s' ne diže veće?...

Kroz koje jade i teške, trudne pute,  
da vodim, željo, tvoja laka krila,  
do vrha gore, otkle silnijem glasom  
doviknut mogu: - Svijete velji! - e t o p j e s m e r o d u ? !

(Čuje se, kako ponoć bije na staroj gradskoj uri. - Tišina.)

Ponoć bije, a ja nemam sanku!  
Koliko će puta još zazvonit  
na tornju Starci, dok to djelo svršim?..  
A možda će me ljuta smrt pokositi prije!..  
Oh! ne, ne!... ne daj, Bože, ne daj,  
da pjesma moja bude čempres vitki  
prelomljen trijesom dok mu vrha nema!

(Sjedne opet, pa se zagleda u Krst.)

Patnje tvoje, Krstu sveti, moćni,  
od tašte lasti spasiše mi pjesmu!  
Ti znaš da s' S u z a m s i n a r a z m e t n o g a  
okajah raskoš nestašnjih dana.  
Onda se zakleh, da ću opisat bole  
i plamom pjesme sve razgalit rane,  
čim ropstva radi sve Kršćanstvo pati,  
ropstva ljutog Osmanske Aždaje. -  
Ah! daj mi sada moć i snagu divsku,  
da u tom času, kad o sebi dvojim,  
uznesem krila čeznućeg mi duha  
do Tebe gore, koj' si izvor pjesme!  
Razderi tminu što mi vid pokriva,  
dovršit daj mi pjesmu rodu svome,  
da slava bude Tebi, Krstu sveti,  
a Dubrovniku dar i spomen vječna.

(Kod zadnjih se riječi otvore širom vrata od tarace. Bijeli trak mjeseca ulazi tiho i rasvijetljuje sobu. - Gundulić se prene i zagleda u mjesec.)

Bez daha vjetra uđe mjesec blijedi!...

Ivo Vojnović: Gundulićev san

Zar molitve mi žarke doču hlepnu,  
te put rasvijetli da joj Bogu lašnje?...  
Kako sve mučil... Kakav mir se slegnu  
u vruće žile što mi tijelo pale!...

(Hoće opet da piše, pa tihijem glasom ponavlja:)

Eto moje bistro oko  
Veće ga je ugledalo  
Polje mu je s'vjem široko  
Neizmjerne vojsci malo...

(Pauza.)

Jest! - to je mojijeh misli zvuk i jeka,  
al staza gdje je?...

(Nasloni glavu na fotelju.)

Čudno!... čudno!... mjeseče ti blijedi!...  
Čim uđe u zabit mojijeh noći tamnijeh,  
kô slatka, tiha ruka čelo gladi  
a vjeđe sklapa harni, brzi sanak!...  
Slavu dozivah, - a eto možda sna...

(sve to slabije, kao u snu.)

a možda i pjesme...

(i on zaspi.)

Kod zadnjih Gundulićevih riječi -

**VILA**

pokazala se na ulazu od tarace, a sva je u bijelim velovima i s bijelim krilima na plećima. - Na glavi joj trepti sjajna zvijezda. - Pruženom rukom prama pjesniku, približava mu se u mjesečevom traku. - Kad je do Gundulića stigla, - on je duboko zaspô. - Vila ga šutljivo promatra. - Velika tišina. - Zatim tankim noćnim glasom šturka:

Ivo Vojnović: Gundulićev san

- Pjesniče, spavaj!...  
Borbe, čežnje i nadi neka već šute!...  
Sa nebeskijeh visina slazu sancu  
da taže baru tvojijeh žarkijeh misli...  
- Kô plamna strijela tvoj se krik zaleti  
kroz zvijezde zlatne sve do vječnog Sunca,  
- i eto mene, eto sanku bajnog!  
Mnogu jur dočuh iz tog Grada čežnju,  
mnogi me pjesnik dozivaše u nuždi,  
da misao vodim što mu slavu nosi,  
- al nigda još mi ne zaječi molba,  
tol' silnijem glasom, - toli zdvojnóm željom.  
(promatrajući ga:)

Razumijem te!  
- U bistrom teku tvoje misli gledam,  
što su ti boli, što ti srce stežu! -  
Noćni doziv što ti nebu baci,  
jeka jeste jadnog roblja turskog  
i plač, i vapaj, i sve smrtne kletve,  
i jauk što iz rijeka tvoga roda krvi  
kô dim s otara diže se k nebesi.  
U slavi, lasti i slobodi ti se  
spomenu suza što ih raja lije! -  
- Za taku pjesmu eto, Āivo, dara  
posestrime Vile: - cjelov i hvala!

(poljubi ga tiho u čelo. - Tajanstvena harmonija iz daljine. - Vila doživlje nebesa:)

Sađi der s neba vječni, božji Snove,  
objavi tajnu, dok mu 'e snaga stala.  
- USPLAMTI NOVA PJESMO, GUNDULIĆ TE ZOVE!

(nadahnutijem glasom:)

- Svijetlo sunce sini, sini  
U vedrina od istoka,  
Tjeraj mjesec noćnoj tmuni,  
Dan da svane s tvoga oka!...

Magla, koja se polako nakupila i zastrla sve dno, raspršuje se i eto objavljenja: - U svom sjaju prikazuje se "Slava Vladislava Poljačkog" kako ju je majstor Rendić zamislio i na Gundulićevom

Ivo Vojnović: Gundulićev san

Spomeniku u Dubrovniku izveo. - Himne i veličajna muzična pratnja... Dokle pojava traje, Gundulić spava a Vila nad njime bdi je. - Pak san počne blijediti te kad objavljenja nestade, -

**GUNDULIĆ**

protrne, kao da ga muči težak san; - zatim otvori oči i gleda preda se u nedoglednu daljinu. - I on se polako diže sa stola deklamujući sve to uzvišenije:

Svijetlo sunce sini, sini  
U vedrina od istoka...

(preobraženim licem, radosnim usklikom:)

I svjetlo bi u tami noći crne!...

(kô izvan sebe, razgledava se na okolo:)

Ja gledam!... Živ sam!... srce kuca!...  
Tu si ti u tvojoj sobi, Đivo!...  
Od silnog žara još mi vid treperi,  
još crnja ti si nojco poslije raja!  
- Oli san?... bi zbilja...

(prebire po listovima na stolu:)

- Tu leži O s m a n ! ... tu je pjesma moja!...  
Sve kano prije... i sveti Krst je tu!...

(uzmiče ne spuštajući pogleda s Krsta, kao da je ončas otkrio tajnu:)

- Istina si Ti, i p u t , i Pravda!  
Iz moje molbe Tvoja milost brznu!...  
Ja iskah stazu kud će stupit misô  
i lećet k nebu, kano soko ptica,  
da vidi otkle kraj će suzam stići!  
Miso Ti mi dade; - pjesnik Tebi!

(sjedne i uzme pero u ruku. Radosno:)

Rijeka snova sve razvali spone! -  
Sad teci pjesmo, dok nestane daha!...

Ivo Vojnović: Gundulićev san

(piše, a govori na glas:)

Sv'jetlo sunce sini, sini  
U vedrina od istoka  
Tjeraj mjesec.....

(zaustavlja se zamišljen:)

U bijelom traku srebrenastog svjetla,  
čarobna doleti žena krasna!  
Još ćutim cjelov!... još mi zuje riječi,  
tol' slatke i blage!... Ona odanle dođe!...

(okrene se prama taraci pa ugleda Vilu, koja se bješe odalečila i zaustavila do stepenica u mjesečevoj zruci. - Gundulić tad usklikne, pa uzdignuvši se, gleda Vilu sav začaran:)

Bože! - - Ti si, ti si, što mi san donese!

(Vila mahne rukom, kao na pozdrav:)

Ah! stan! - ne bježi, djevo bijelijeh krila; -  
za divni sanak da ti rečem hvala!

**VILA:**

Sa mjesecom sam došla, a s njim mi 'e poći!  
Već slazi tam za Gospom, ... ostaj z Bogom!

**GUNDULIĆ:**

Ako si žena, il sjen, il pusta magla,  
pjesnika slušaj kom si dar donijela!

**VILA:**

Čiope se bude; - već o suncu zbore!...  
Gle, Danica nad Srđom jur treperi, -  
Dan će skoro!...



**GUNDULIĆ:**

Ne! - Danicu ja vidim  
na tvom čelu sniježnom!.....

(Vila hoće do pođe.)

Za pjesmu što mi posla  
i za sanke čarne,  
za slavu što mi svanu  
iz tvog ljupca tihog  
zaklinjem te, djevo, stani, -  
ded mi reci: ko si i ko te šalje,  
da mi dan naviještaš...

**VILA:**

U snu ti šapnuh: posestrima Vila!

**GUNDULIĆ:**

Al' gdje su prami s kojim vjetar maha,  
gdje ti 'e cvijeće s gora i s livada,  
što rese Vile našijeh brda slavnih?  
A gdje su gusle?... Ne!... ti nijesi Vila!

**VILA:**

Vlastelin ti si a ne znaš ni razabrat  
što 'e Vila s brda - a što sam ja?...  
Eh! - davno 'e tome, da dolećeh s gora  
što Grad ti brane od sjevera ljutog.  
Sloboda i sreća tve Dubrave slavne,  
i stalna vjera, i naš jezik mili  
stegnuše mi let, ... bjeħ Vila vaša!

Međ' mramorom i zlatom vašijeh dvora,  
ja stan svoj nađoh, - Vašu pjesmu stvorih!  
Gdje pelin, mrča i naranče cvatu,  
gdje čempres nebu a vrijes hridi zbori  
ja srkah rosu, miris i med slatki,  
što Dubrovačkoj pjesni pak nadahnuh.

**GUNDULIĆ:**

(zanosno:)

Pravo reče: - Posestrima Vila!

**VILA:**

Kô noćni leptir uđoh često k Vama  
što slavu daste našoj pjesmi davnoj.  
Il' s mora glasom il' s mirisom ruža,  
ja don'jeh pjesmu ko mi bratac bio!

**GUNDULIĆ:**

Ti D r ž i ć a si znala i J e đ u p k e Tvorca?

**VILA:**

R a n j i n i b j e h s e s t r a ! ...

**GUNDULIĆ:**

Sad i m e n e p o z n a š ! ...

**VILA:**

Tebi cjelov dadoh! .....  
U pjesmi tvojoj budućnost se krije; -  
Tvoj glas je slovo proročanstva svetog

**GUNDULIĆ:**

(naglo:)

Ah! reci Vilo kad će Krst pobjedit  
i sunce svanut, kako san dojaviti?

**VILA:**

(pokazuje nebo, koje kroz vrata viri:)

Zora rudi biće dana!

**GUNDULIĆ:**

Ah! još mi kaži jednu riječcu, Vilo,  
pr'e danka jasnog s kim nestaje čara.  
Jes' čula gore, gdje Vječnost vlada,  
što Bog dosudi mome rodnom Gradu?

**VILA:**

(bolno:)

Ne pitaj, Đivo, - moli se - i nadaj!

**GUNDULIĆ:**

(zaustavlja je za skut kleknuvši ispred nje:)

Koljevka je moja, gnijezdo drago, -  
Dubrovnik naš ponos, čast i dika!  
Za njega slasti, život i svu slavu,  
Sve u prah bacam, da mi srećan bude!

**VILA:**

(stavlja mu ruku na čelo, pa ga oštro gleda:)

Ti veliš s v e ? ! ... A ljubiš li ti mjesto,  
što te sinom zove,  
za taštu slavu prolazn'jeh vjekova,  
il voliš u njem s v e t u b r a t s k u s l o g u  
tu krunu i bedem Dubrovnika tvoga?...

**GUNDULIĆ:**

(ustane naglo zaletivši se do otvorenijeh vrata tarace:)

Gle! - Grad predamnom u raskoši spava,  
pun blaga i zlata, kano nebo zvijezda! -  
Gle! st'ijene slavne i te Crkve svete. -  
gle! more sinje, našijeh broda trku, -  
i Dvor Knezova gdje Sloboda vladâ, -  
sve to u bezdan nek' se sruši, Vilo,  
nek Val proguta, ako slogu zgazi!

**VILA:**

(poletno:)

Sad pošlji, Bože, znak Tve volje silne  
i moć svevidstva s kojom pjesmu kruniš,  
da oblak crne slutnje se razgali,  
obasja dušu take žrtve spremnu!

(Bajno svjetlo razgaljuje sobu. Čuje se iz daleka pjevanje nevidljivih horova.)

**GUNDULIĆ:**

Ah!... gdje sam, Vilo?... što se samnom zgađa?

**VILA:**

(pomiče se prama dnu:)

U snu će, Āivo, za me V j e č nost zborit!

(došla je do dna, pa se tu okrenula prama Gunduliću, koji je ostao nepomičan.)

KO SLOGU LJUBI VIŠE OD ŽIĆA I SLAVE,  
DO RAJA SE DOVINU I S VIŠNJIM STOJI!

(U dubini se rastvaraju zidovi sobe i pojavi se Veličanstvena Apoteoza slave okolo Gundulićeva Spomenika na Dubrovačkoj Poljani. - Narod sa svijeh strana polaže grane pōma, maslina i cvijeća na stepenice Spomenika. - Žena u kraljevskome ruhu, - Genije Dubrovnika, - drži u jednoj ruci

Ivo Vojnović: Gundulićev san

štit Sv. Vlaha a drugom pruža Gundulićevom kipu lovor vijenac.)

**GUNDULIĆ:**

(ostao je kao okamenjen, zanesen i prestrašen.)

Sav narod moj... i Dubrovnik još živi!  
A ondje kip!... što?... ja?!...  
Ne!... to je varka!...  
Te slave rajske j a da budem svrha?...

**VILA:**

(uzašla je stepenicama Spomenika. Veličajno:)

Iz Carstva sanja, brate, pozdrav primi.  
U snu ti vidiš budućnosti sliku, -  
Kad slava Tvoja bude sloge slava

**GUNDULIĆ:**

(ostao je za čas kao izvan sebe; - zatim dohrli do stola, pa ustresen, ganut, klekne pred Raspelo. Velikim glasom:)

Ja vidjeh S p a s , - sad umrijet, daj mi, Bože! -

(Sagiblje glavu u tihoj molitvi. Tajanstveni horovi kliču Apoteozi.)

ZAVJESA POLAKO PADA.

Ova moja prva patriotska drama bi napisana u Dubrovniku i prikazana dne 25. junija 1893., prigodom Slave Otkrića Spomenika Đ iva Frana Gundulić a, u Bundić e v o m p o z o r i š t u (moj brat je glumio pjesnika a moja sestra Đene Vilu!) - U istinu je ova dramska scena jedna M o l i t v a z a S l o g u Roda našega, dok su uprav onog istorijskog dneva separatističke, nebratske kavge Srba i Hrvata dostigle

Ivo Vojnović: Gundulićev san

okolo Spomenika Pjesnika Osmana kulminaciju uzbuđenosti i disonance.

Htjelo se punih 10 godina, da se ta molitva malog, neznatnog đaka-pjesnika "do neba dovine!" - A kako je Bog usliša!...

D n e 20. M a j a 1903. dok se Zagreb po ulicama borio proti dvadesetgodišnjem Khu-  
enovom tirjanstvu, izdahnu u Dubrovniku jedna od njegovijeh najnedužnijih žrtava, -  
veliki i uprav sveti muž: - Otac moj. - Dva dana kasnije, dne 22. Maja 1903., u 8 sati jut-  
rom, u crkvi Sv. Vlaha, bi R e q u i e m za žrtve hrvatskih mučenika u prisustvu svih  
Srba, koji se prvi put nakon Gundulić eve usudne Slave sa za-  
vađenom braćom pomiriše, - a u 9 sati, svi ti Dubrovčani, u tuzi složeni, otpratiše do  
groba u Lapad, - borca, patnika i pobjednika, - Oca moga.....

I tako je sve između Neba i Zemlje, - između čina i posljedice, - između zločina i kazni, -  
između kaplje, koja dube i divova koji se ruše, - jedan jedinstveni tajni, božji A k o r d .

Pisac, - u Zagrebu 21. septembra 1917.

# RJEČNIK

**čio**pa - vrsta lastavice

**Drenopolje** - grad u europskom dijelu Turske, na rijeci Marici, poznat i pod imenom Jedrene; bio je prijestolnica turskog carstva do osvojenja Carigrada 1453.

**hara**n - koristan

**iska**ti - tražiti

**jur** - već

**Lapad** - poluotok koji s jugozapadne strane zatvara grušku luku

**last** - uživanje

**lašnje** - lakše (komp. od **lasno**)

**lukijernar** (lat.) - stolni svijećnjak sa dvije do četiri svijeće na ulje

**mrča** (grč.) - mirta, mediteranska biljka

**nedobitan** - nepobjediv

**oli** - ili

**otar** - oltar

**Otmanović** - naziv za Turke Osmanlije, prema Osmanu, osnivaču dinastije

**Petka** - brdo kraj Dubrovnika

**pôma** - palma

**Rendić, Ivan** (1849-1932) - kipar, pored brojnih drugih spomenika hrvatskim velikanima, autor je i dubrovačkog spomenika Gunduliću, jedinog spomenika postavljenog unutar stare gradske jezgre

**Starci** - Zelenci, dva brončana kipa koji udaraju točno vrijeme na Grdskoj uri u Dubrovniku

**taraca** (tal.) - terasa

**trijes** - grom

**tve** - tvoje

**veće** - više

**zabit** - zaborav